

ใจสูงต่ำ

พระอาจารย์สงบ มนัสสุโต

เทศน์พระ วันที่ ๙ มิถุนายน ๒๕๖๐

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจฟังธรรมะนะ ตั้งใจฟังธรรม ตั้งใจฟังธรรมเพราะว่าเราจะมาประพฤติปฏิบัติ เวลาเราจะประพฤติปฏิบัติใช้ไหม แนวทางไง แนวทางการประพฤติปฏิบัติ ถ้าแนวทางการประพฤติปฏิบัติ เห็นไหม เราศึกษามาขนาดไหนแล้วแต่นะ ศึกษาว่ามันเป็นการคาดหมาย ถ้าเป็นการคาดหมายนะ มันเป็นความจริงในธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่มันไม่ได้เป็นความจริงของเรา

แต่เวลาเราประพฤติปฏิบัติขึ้นมาแล้ว เห็นไหม ฟังธรรมๆ ฟังธรรมเพื่อ เห็นไหม ครูบาอาจารย์ท่านประพฤติปฏิบัติของท่านมาแล้ว ท่านจะมีแนวทางของท่าน ท่านมีแนวทางนะ เวลาครูบาอาจารย์ท่านปฏิบัติมาแต่ละองค์ เห็นไหม ความถนัดของแต่ละองค์ไม่เหมือนกัน ที่นี้ความถนัดแต่ละองค์ไม่เหมือนกัน สิ่งที่จะถนัด ความถนัดขนาดไหน เวลาทำไปแล้วมันจะเข้าสู่อริยสัจ ถ้ามันเข้าสู่อริยสัจ เห็นไหม ถ้าสมาธิก็เป็นสมาธิ ถ้ามันเป็นปัญญาก็เป็นปัญญา แต่ถ้ามันเป็นปัญญาของเรา มันเป็นปัญญาโลกียปัญญา มันเป็นปัญญาทางโลก

แต่มันเป็นปัญญาทางโลก เราศึกษาของเรา เราก็เข้าใจว่าสิ่งนี้เป็นธรรมๆ เพราะจิตใจของเรามันไม่เคยพบเคยเห็นสิ่งความเป็นจริงใจ จิตใจเราไม่เคยพบเห็นความเป็นจริงนั้น ความจริงนั้นเป็นอย่างไร เวลาเราคาดหมาย เห็นไหม เหมือนเด็ก เด็กเวลาที่มีการศึกษา เห็นไหม ศึกษาแต่ละวุฒิภาวะ ตามวัย เวลาแต่ละตามวัย สิ่งที่เขาศึกษามาเขาทิ้งไปตลอดเส้นทางการศึกษาของเขา นี่ก็เหมือนกัน ในการประพฤติปฏิบัติของเรา เห็นไหม เริ่มต้นขึ้นมา ถ้าเราปฏิบัติของเรานะ ถ้าจิตมันแค่สงบระงับเข้ามา มันก็เห็นความเป็นจริง มันก็เห็นความมหัศจรรย์ในใจแล้ว แต่ความมหัศจรรย์ในใจนั้น เริ่มมันที่แก้ ปุณฺณ กัลยาณปุณฺณ

ปุณฺณและกัลยาณปุณฺณ ปุณฺณคือคนหนา ปุณฺณคือเรานี้แหละ เวลาเราเกิดมา คนเกิดมา เห็นไหม ปุณฺณคนหนาทั้งนั้น เวลาเกิดมาก็มีวิชาใจ เพราะมีความไม่รู้ถึงได้มาเกิด พอเกิดเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพุทธศาสนา พอเกิดในพุทธศาสนามีอำนาจสมาธิขึ้นมาถึงได้

สนใจในพุทธศาสนา ดูลิ คนที่เขาที่บ้านเรือนอยู่ข้างวัด ถ้าอยู่ข้างวัด เขาอยู่กับวัด คุนชินอยู่กับวัด เขาไม่สนใจเรื่องอย่างนั้นหรอก มันเป็นความคุนชินใจ เห็นทุกวัน ๆ

นี่ก็เหมือนกัน เราเป็นชาวพุทธ เกิดในพุทธศาสนา เห็นพระทุกวัน เห็นพระทุกวัน เห็นการทำบุญตักบาตรกันทุกวัน แต่เราไม่ทำ แต่เราไม่ทำ เราไม่รู้ เห็นไหม ไกล่เกลือกินต่าง อยู่กับสิ่งนั้นแต่ไม่เข้าใจสิ่งนั้นเลย นี่ทัพพีในหม้อ เห็นไหม คนที่เขามาจากไหน เขาตักอาหารนั้น ได้ไปทานของเขา เขาจะได้รสชาติอาหารนั้น แล้วทัพพีอยู่ในหม้อ อยู่กับหม้อ คนอยู่ทุกวัน ตักให้คนอื่นกิน ตัวเองไม่ได้กินสิ่งใดเลย เห็นไหม ถ้าตัวเองได้รับรส เพราะธรรมชาติของทัพพี ทัพพีมันไม่มีชีวิตใจ แต่นี่มันเป็นบุคลาธิษฐาน มันเป็นสิ่งยกเป็นบุคลาธิษฐานเป็นตัวอย่างให้เห็นใจ ว่าสิ่งที่จิตใจถ้ามันไม่เอามันเป็นแบบนี้

แล้วจิตใจของเรา เราเกิดเป็นมนุษย์นะ เกิดเป็นมนุษย์เพราะอะไร เพราะมีปฏิสนธิจิต เกิดในไข่ ในครรภ์ ในน้ำคร่ำ ในโอปปาติกะ ในกำเนิดถึงเป็นสิ่งที่ชีวิต ถ้าสิ่งที่ชีวิตเกิดขึ้นมาแล้ว เห็นไหม สิ่งที่มีชีวิตมันรับรู้ได้รู้สุขทุกข์ได้ รับความรู้ได้ แต่ด้วยกิเลสตัดทอนความทะยานอยากมันครอบงำไว้ใจ เป็นเรื่องโลก ๆ ใจ เราเกิดมาเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพุทธศาสนา เรามีอำนาจวาสนานะ เราถึงได้มาบวชเป็นพระ บวชเป็นพระนะ บวชเป็นพระแล้วบวชเป็นพระปฏิบัติเสียด้วย

ถ้าพระปฏิบัติขึ้นมา เห็นไหม ดูลิ นี่ข้อวัตรปฏิบัติของเราทุกวัน เราต้องให้มันแบบตื่นตัวตลอด การตื่นตัวตลอด อยู่กับครูบาอาจารย์ท่านให้ตื่นตัวตลอด การเหยียด การคู้ ความเป็นอยู่ของเรา ถ้ามีสติขึ้นมา เห็นไหม ถ้ามีสติขึ้นมา แม้แต่การเหยียด การคู้ การเดินของเรา เรามีสติปัญญาของเราขึ้นมา มันเป็นการดูแลรักษาใจตลอดใจ

ถ้าดูแลรักษาใจตลอดนะ ใจเป็นใหญ่ ใจเป็นประธาน สิ่งที่เกิดขึ้นกับหัวใจนั้น ถ้ามีสติมีปัญญารับรู้อย่างนี้ ถ้ารับรู้แบบนี้ ถ้าจิตใจของคน ถ้ามันมีวุฒิภาวะนะ ใจคนที่สูง เห็นไหม เขาคิดแต่เรื่องดี ๆ นะ สิ่งจิตใจที่สูงส่งเขาคิดแต่เรื่องดี ๆ ทำแต่เรื่องดี ๆ แล้วทำสิ่งที่ประโยชน์กับชีวิตเรา ทำสิ่งที่ประโยชน์กับชีวิตเรานะ

คนที่จิตใจต่ำทราม เห็นไหม จิตใจที่ต่ำทราม ทำสิ่งใดทำด้วยความเห็นแก่ตัว ทำสิ่งใดก็เพื่อประโยชน์กับเขา เพื่อประโยชน์กับตัวเอง ๆ แล้วมันไม่ได้สิ่งใดเลยเพราะมันสร้างเวรสร้างกรรมทั้งนั้น การกระทำของเราสร้างเวรสร้างกรรมเพราะ เพราะเราบวชมาเป็นพระ เวลาบวชมาเป็นพระ สังฆะ ความเป็นสงฆ์ ความเป็นสงฆ์ต้องอยู่ร่วมกัน เห็นไหม เป็นผู้ที่ไม่มีเหย้าไม่มี

เรื่อน เป็นผู้ที่ไม่มีเรื่อน อยู่วัด อารามิก อยู่วัดอยู่วา เห็นไหม วัดนี้เป็นสมบัติในศาสนา สมบัติของชาวพุทธ เห็นไหม วัดวาอารามเป็นสมบัติของชาวพุทธ เราอยู่ในวัดมันก็มีข้อวัตรปฏิบัติ ถ้ามีข้อวัตรปฏิบัติ สิ่งทีการกระทำ ๆ นั้นนะ

ถ้าจิตใจที่สูงส่งทำสิ่งใดเพื่อประโยชน์สาธารณะ ทำสิ่งใดเพื่อประโยชน์กับสังคม เวลาเขาสร้างวัดสร้างวา เห็นไหม ผู้ที่อยู่ในวัดในเวลานั้น เขาขอให้อยู่ด้วยความสงบเรียบร้อย ผู้ที่ยังไม่มาขอให้มาเถิด มาสู่วัดนี้ ๆ วัดอารามิกเป็นที่อยู่ของผู้ทรงศีล ถ้าผู้ทรงศีล เห็นไหม จิตใจที่มันสูงส่งมันเป็นประโยชน์อย่างนั้น จิตใจที่สูงส่ง เห็นไหม เวลาทางโลกก็เหมือนกัน จิตใจของคนที่สูงส่ง จิตใจที่มีคุณธรรม เขาทำสิ่งใดเพื่อเป็นประโยชน์ทั้งนั้น เขาคิดแต่เรื่องดี ๆ ใจ จิตใจที่สูงส่งคิดแต่เรื่องดี ๆ คิดแต่เรื่องเป็นประโยชน์

จิตใจที่ต่ำทราม จิตใจที่ต่ำทรามคิดแต่เรื่องของตนเอง คิดแต่เรื่องความเห็นแก่ตัว ความเห็นแก่ตัวแล้วมันก็อยู่ไม่ได้หรอก เห็นไหม มนุษย์เป็นสัตว์สังคม เกิดมาเป็นมนุษย์เป็นสัตว์สังคมนะ แบ่งหน้าที่กันทำ ทำหน้าที่การงานของตน แล้วมาแลกเปลี่ยนกัน คนคนเดียวทำสิ่งใดทุกอย่าง อย่างไม่ประสบความสำเร็จ ประสบความเป็นอยู่ยากลำบาก เห็นไหม เขาถึงแบ่งหน้าที่กันทำงาน นี้สังคมต้องอยู่ร่วมกัน เห็นไหม นั่นพูดถึงสังคม ถ้าจิตใจที่สูงส่ง สังคมมันก็เป็นที่ดีงาม

ถ้ามาบวชเป็นพระ มาบวชเป็นพระนะ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าท่านบอกพระอานนท์ เห็นไหม ให้ปฏิบัติบูชาเราเถิด ๆ การปฏิบัตินี้สำคัญมาก เพราะการปฏิบัตินี้เป็น การขัดเกลาจิตใจ เป็นการกำจัดกิเลสในหัวใจของสัตว์โลก กำจัดกิเลสในหัวใจของสัตว์โลกนี่ เป็นความปรารถนาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรารถนาหรือสัตว์ชนสัตว์ สัตตะผู้ข้อง ความขุ่นข้องหมองใจในใจ เนี่ยหรือสัตว์ชนสัตว์ที่นี้ หัวใจนี้ หัวใจของสัตว์โลก

มนุษย์เกิดมา เห็นไหม ในบรรดาสัตว์สองเท้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ประเสริฐที่สุด ประเสริฐเพราะอะไร ประเสริฐเพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ชำระล้างกิเลสในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้วไง แล้วอย่างพวกเรา เห็นไหม เราเกิดมาในวัฏฏะ เกิดมาในภพในชาติ เกิดมาด้วยอำนาจวาสนานะ ถ้าไม่มีอำนาจวาสนาไม่ได้เกิดเป็นมนุษย์หรอก เราดูฟาร์มสัตว์เลี้ยง ฟาร์มไก่ ๔๕ วันเท่านั้นเชือดหมด แล้วก็เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ เกิดเป็นแมลง ๗ วัน แล้วมนุษย์ไม่เกิดหรอก เพราะว่าพระโพธิสัตว์ไม่เกิดต่ำกว่านกกกระจาบ พระโพธิสัตว์ ๆ เห็นไหม เวลาในพระไตรปิฎกภิกษุไปได้ผ้าเก่ามา ได้มารื้อ

ออกมาทอใหม่ ทอใหม่แล้วมาเย็บ เห็นไหม ด้วยความผูกพัน เพราะผ้ามันประณีต เราจะได้เปลี่ยนผ้าใหม่ คืบนั้นเป็นโรคประจำตัว โรคท้องร่วง เสียชีวิตในคืบนั้นไปเกิดเป็นเส้น ไปเกิดเป็นเส้นอยู่ในผ้าจิวรนั้น

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นคนมาทวงไว้เอง เพราะตามวินัยถ้าเป็นของของสงฆ์ เกิดในท่ามกลางสงฆ์นั้น เวลาถ้าเป็นผู้อุปัฏฐากเขาจะได้บริขาร ๘ บริขาร ๘ ได้เป็นสิทธิ์ของภิกษุผู้อุปัฏฐาก แต่ถ้าไม่มีผู้อุปัฏฐากนั้นตกเป็นของของสงฆ์ สงฆ์ให้แจกกัน ถ้าแจกแล้วๆ เห็นไหม มันเป็นการยืนยันใจ เป็นการยืนยันว่าการเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ พระไปเกิดเป็นเส้นอยู่ในผ้านั้น เพราะว่าด้วยความผูกพันว่าพรุ่งนี้เราจะได้เปลี่ยนผ้าใหม่ คืบนั้นตายชะ ความผูกพันกับผ้านั้น ด้วยความผูกพันในผ้านั้นไปเกิดเป็นเส้นในผ้านั้น

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสั่งพระเลย อย่าเพิ่งแจกนะ ผ้านี้อย่าเพิ่งแจก ภิกษุนั้นตายแล้วมาเป็นเส้นอยู่ที่นี้ วางไว้อย่างนั้น พอ ๗ วัน เส้นมีอายุแค่ ๗ วัน ๗ วันมันตายไป พอมันตายไปท่านก็ให้เอาผ้านั้นมาแจกในท่ามกลางสงฆ์ จะเกิดหรือไม่เกิดละ จะมีหรือไม่มีละ จะมีหรือไม่มีในความเห็นของเราใจ นี้ใจ เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ

ถ้าเราเกิดอย่างนั้น เห็นไหม เราเกิดเป็นสัตว์ เราเกิดอย่างนั้นมันเกิดในวัฏฏะ แต่ปัจจุบันนี้เกิดเป็นมนุษย์ เกิดเป็นมนุษย์แล้วเกิดมาพบพุทธศาสนาด้วย เราเกิดในพุทธศาสนาแล้วมาบวชเป็นพระด้วย การบวชเป็นพระแสนลำบากลำบาก การบวชเป็นพระนี่ เพราะอะไร เพราะดูสิ ทางโลกมองมาที่พระ เห็นไหม พระปฏิบัติ พระฉันมือเดียว ทำสิ่งใดผิดอาบัติไปหมด ศีล ๒๒๗ แล้วถ้าศีลในวินัย ๒๑,๐๐๐ มีอย่างนั้น แล้วเวลาประพฤติปฏิบัติ สิ่งใดทำขาดตกบกพร่องเป็นเวรเป็นกรรมทั้งนั้น ฉะนั้น คนเขาถึงไม่กล้ามาบวชใจ

ถ้าอยู่เป็นฆราวาส อยู่ในฆราวาสก็ประพฤติปฏิบัติในแนวทางของฆราวาส เพราะฆราวาสประพฤติปฏิบัติเข้าไปก็ถึงที่สุดแห่งทุกขได้ ฉะนั้น เขาก็อยู่ในฆราวาสของเขา แล้วก็กิเลสด้วย กิเลสก็เนี่ยๆ อยู่ในฆราวาสของเขา เขาก็อยู่ในฆราวาสธรรม เวลาบวชเป็นพระๆ ละล้าละล้งไม่กล้ามาบวช เห็นไหม ถ้าเป็นความเป็นจริงเป็นจังจะมาบวชแล้ว

ถ้าจะมาบวช เรามีสติปัญญาอย่างน้อยแค่ไหน ถ้าเราบวชเป็นพระ เห็นไหม เราบวชเป็นพระ เรามาประกาศตนแล้วว่าเราเป็นภิกษุ อุปัชฌาย์ยกเข้าหมู่ ยกเข้าหมู่ ศีล ๒๒๗ ถ้าศีล ๒๒๗ มันเป็นศีลอยู่แล้ว ถ้ามันเป็นศีลอยู่แล้ว ที่ว่าคำว่ามีอำนาจวาสนาๆ นะ วาสนาอย่างนี้ ถ้ามีอำนาจวาสนา คนมองว่าสิ่งใดมันเป็นประโยชน์หรือไม่เป็นประโยชน์ใจ ถ้ามันเป็น

ประโยชน์โลก โลกเป็นประโยชน์ของเขา ประโยชน์โลกก็ประโยชน์ในครอบครัว ประโยชน์ในชาติปัจจุบันนี้

แต่เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพูดถึงผลของวิญญูะเลย คนนี้เกิดมาจากไหน บุปเพณิวาสานุสสติญาณย้อนอดีตชาติไปไม่มีสิ้นสุด เวลาจุตูปปาตญาณ เห็นไหม คนเรากำมา ประพฤติปฏิบัติยังไม่ถึงที่สิ้นสุดแห่งทุกขมันยังต้องเวียนว่ายตายเกิดในวิญญูะ มันมีเวรมีกรรมของมันไปแน่นอน อาสวัภขญาณขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าชำระล้างกิเลสในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จึงเป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าขึ้นมา ถ้าเป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าขึ้นมา เห็นไหม คนที่เห็นคุณงามความดี คนที่เห็นคุณธรรม คนที่เห็น ๆ ใจ เราเลยเสียสละ มันเป็นทางเลือก

จิตใจที่สูงส่ง คิดให้สูงส่งนะ เราเกิดมาทำไม เราเกิดมาประกอบสัมมาอาชีวะ เกิดมา มีครอบครัว เกิดมาแล้วครอบครัวของเราประสบความสำเร็จ เสร็จแล้วจบลงอย่างไร เห็นไหม ไม่ใกล้ฝั่ง ๆ คนเฒ่าคนแก่เขาไปวัด ประเพณีของชาวพุทธไง พอแก่เฒ่าชราภาพขึ้นมาก็ไปวัดไปวา ไปวัดไปวาเพื่อเตรียมตัวจะตายไง ไปประพฤติปฏิบัติธรรม เป็นทรัพย์สมบัติของใจดวงนี้ ให้ใจดวงนี้มีทรัพย์สมบัติไป ไม่ใช่ไปแบบเร่ร่อน ไม่ใช่ไปแบบคนอนาถา

เวลาคนอนาถา สมัยโบราณนะ สมัยก่อนเวลาคนป่วย เห็นไหม ไม่มีทรัพย์ เป็นคนไข้อนาถา เขาดูแลตามความเป็นอนาถา ถ้าใครมีทรัพย์ขึ้นมาเขาเป็นคนไข้พิเศษ อยู่ห้องพิเศษพิเศษหมด นี่ก็เหมือนกัน ถ้าเราเป็นอนาถา เราไม่มีสิ่งใดเป็นทรัพย์สมบัติของเราเลย นี่เป็นชาวพุทธ ๆ วัฒนธรรมของชาวพุทธเราไปวัดไปวา ไปจำศีล ไปประพฤติปฏิบัติขึ้นมาเพื่อเป็นสมบัติของเราใจ เวลาเวียนว่ายตายเกิดในวิญญูะจะได้ไม่เป็นคนอนาถา ไม่เป็นคนอนาถา มันมีบุญกุศลเป็นที่พึ่งใจ

นี่พูดถึงว่าจิตใจคนที่สูงส่งขึ้นมามันพัฒนาการขึ้นมา ไม่เหมือนทางโลก ทางโลกเขาจะหาแต่สมบัติของตน ๆ เป็นคุณภาพชีวิต ประกันความมั่นคงในชีวิต ความมั่นคงในชีวิตนะมันเป็นการใช้สอย มันเป็นความประหยัดมัธยัสถ์ ถ้าคนมีความประหยัดมัธยัสถ์นะ สิ่งใดมันใช้แล้วเขาภูมิใจของเขา คนที่ประหยัดมัธยัสถ์เขาใช้สิ่งใดเขาพอของเขา ไอ้คนฟุ่มเฟือยมันจะเอาทั้งโลกมามันก็ไม่พอหรอก แล้วมันใช้แคไหน

คนเรามีปากท้องเหมือนกัน เราเกิดมาเป็นญาติกันโดยธรรมนะ ญาติกันโดยธรรมมันมีปากมีท้อง ถ้ามีปากมีท้องแล้วเราหาปัจจัยเครื่องอาศัย แล้วรู้จักประหยัดมัธยัสถ์ อย่างเช่น

พระ เห็นไหม พระเราฉันมือเดียว ฉันมือเดียวคนที่ประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เราเห็นคุณธรรมในใจ เราเห็นสิ่งนี้เป็นประโยชน์ ถ้าความเป็นอยู่ของเรา ฉันมือเดียว แต่ฉันแล้วเวลาไปนั่งสมาธิ ภาวนามันยังสัปหงกโง่งวง ความสัปหงกโง่งวง การอดนอนผ่อนอาหารเพื่อไม่ให้ธาตุขันธ์ มันมีพลังงานเกินไปให้มันทับหัวใจ พอมันไม่ทับหัวใจ เห็นไหม เวลาภาวนาขึ้นมามันจะเห็นแนวทางแล้ว

คนที่ปฏิบัติขึ้นมา ใจเรื่องปัจจัยเครื่องอาศัยเป็นของเล็กน้อยมาก แล้วถ้าเป็นของเล็กน้อยนะ มันเป็นเรื่องอาศัยๆๆ ให้เราดำรงชีพเท่านั้นนะ ดูสิ ในทางโลก เห็นไหม สิ่งนั้นมันขาดตกบกพร่องสิ่งใด อดจนตาย แต่นี่มันไม่ใช่ จะฆ่ากิเลสให้ตาย เราไม่ใช่อดจนตาย จะฆ่ากิเลสให้ตาย แต่มันเป็นวิธีการฆ่ากิเลสไป เป็นคำว่าวิธีการๆ เทคนิค เทคนิคที่จะเอาชนะตนเอง เทคนิคที่จะค้นหาใจของตน แล้วเป็นที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าประทานไว้ให้เห็นไหม เวลาเราเจ็บไข้ได้ป่วยเราก็ต้องหายาเพื่อรักษา

นี่ก็เหมือนกัน เวลาเราจะไปไหนเราก็ต้องมีอุปกรณ์ มีเครื่องอำนวยความสะดวก นี่ก็เหมือนกัน เวลาประพฤติปฏิบัติขึ้นไป เราจะปฏิบัติ เราทำหัวใจให้สงบ เราก็ทำให้สงบ ทำอยู่อย่างนั้น ทำก็ทำไม่ได้ ยิ่งทำไม่ได้ เห็นไหม ทำสิ่งใดเกิดแต่อุปสรรค ทำสิ่งใดมีแต่การขัดแย้ง พอความขัดแย้ง ทำไปๆ แล้วมันแห้ง ทำไปแล้วไม่ได้ผล

แต่ถ้าคนมีปัญหา มีปัญหา เห็นไหม ตั้งแต่เข้าตื่นขึ้นมา นี้นวันนี้เราทำอะไรบ้าง สิ่งใดที่กระทบกระเทือนในหัวใจมันมีอะไรบ้าง มันรักษาอย่างนั้น แล้วเขาจะหลีกเร้นของเขา เขาจะหาความสงบของเขา แล้วเวลามาภาวนาขึ้นมามันเป็นเรื่องส่วนตัวของเราแล้ว หายใจเข้านึกพุท หายใจออกนึกโธ ใช้ปัญญาอบรมสมาธิ มันจะลงได้หรือไม่ได้ ถ้ามันลงไม่ได้เพราะอะไร ทำไมปัญญาของเรามันเล่นเล่ออย่างนี้ ทำไมปัญญาของเรามันไม่มีการตัดแยกอย่างนั้น เป็นเพราะอะไร เพราะมันติดด้าน

พอมันติดด้านขึ้นมา เห็นไหม หลงตาเวลาทำนอดอาหารนะ เวลากิเลสกับธรรมมันเถียงกันในใจ ถ้าคนไม่กินมันก็ตาย แต่ถ้ามันกินแล้วนะมันก็อืดอาด กินแล้วมาภาวนามันภาวนาแล้วมันก็ไม่ได้ตั้งใจ มันละล้าละลังๆ นะ โดยธรรมชาติคนมันต้องมีอาหาร ไม่มีอาหารมันก็ตายใจ เราต้องรักษาชีวิตเราไว้ เราเป็นคนนะ มีปัญญานะ บวชเป็นพระนะ บวชเป็นพระพระที่มีสติปัญญา เราจะโต้แย้งกับข้อเท็จจริงใช่ไหม มันไม่เป็นอย่างนั้นหรอก เราไม่ได้โต้แย้งข้อเท็จจริง จะเอาความจริงเหนือจริง จะเอาความจริงที่จริงกว่านี้ ถ้าเอาความจริงที่จริงกว่านี้ นี่มันจริงแบบโลกไถ

คนเราเจ็บไข้ได้ป่วยเพราะการดำรงชีวิต การดำรงชีวิตอย่างไร เสเพลอย่างไร มันก็จะมีโรคภัยไข้เจ็บอย่างนั้น คนที่ดำรงชีวิตรักษาสุขภาพของชาติ สุขภาพของเขา เขาไม่เสียหาย จิตก็เหมือนกัน เห็นไหม เวลาเราจะภาวนาขึ้นมา เราจะภาวนาขึ้นมา ด้วยกิเลส เห็นไหม อนุญาก็ไม่ได้ นี่ก็ไม่ได้ มันจะเอาแต่ความสะดวกสบายทั้งนั้นเลย แล้วเอาความสะดวกสบาย เห็นไหม การดำรงชีวิตดำรงชีวิตเสเพลอย่างไร มันก็จะเกิดโรคภัยไข้เจ็บอย่างนั้น

นี่ก็เหมือนกัน จิตของเรา เราทำอย่างไร แต่ถ้าเรามีสติมีปัญหา เรารักษาของเรา เห็นไหม คนที่มีจิตใจสูงส่ง คนที่จิตใจที่มีวิฤทธิภาวะ มันเห็นโทษ มันเห็นโทษในความเป็นอยู่ มันเห็นโทษในการกระทำอันนั้น ถ้ามันเห็นโทษในการกระทำอันนั้น เราหลีกเลี่ยง เห็นไหม เราหลีกเลี่ยง เราหลบหลีกของเรา เราหลบหลีกของเรา หลบหลีกๆ แล้วได้อะไร เขาว่าเวลาปฏิบัติเขาอุเบกขาๆ อุเบกขาก็วางเฉยใจ อุเบกขามันต้องใช้สติปัญญาพอสมควรมันถึงจะวางเฉยของมันได้

นี่ก็เหมือนกัน หลบหลีกๆ แล้วทำไม หลบหลีกแล้วก็ไปจมอยู่อย่างนั้นเหวอ หลบหลีกแล้วมันต้องมีสติมีปัญหา มันต้องมีการกระทำไง มันต้องมีการกระทำ เห็นไหม ดุสิต โดยธรรมชาติเวลาน้ำขุ่น เห็นไหม น้ำที่มันเจือปนด้วยสารพิษ ถ้าวางไว้ต่างๆ ด้วยตะกอนมันจะตกลงอยู่กับภาชนะนั้น น้ำจะใสขึ้นมา นี่โดยธรรมชาติของมัน แล้วจิตใจละ จิตใจ เห็นไหม เวลาศึกษาธรรมะ โอ้อโฮ สบายๆ สบายๆ นะกิเลส มันเป็นตะกอนอยู่กันบึงในใจนั้นนะ มีอะไรไปสะกิดแล้วมันฟูทันทีเลย มันฟูทันทีเลย เห็นไหม

นี่ก็เหมือนกัน เวลาเราใช้สติใช้คำบริกรรมนะ พุทธานุสติ หายใจเข้านึกพุท หายใจออกนึกโธ เราพยายามจะทำให้หน้านั้นใส พอหน้านั้นใสนะ พอน้ำใสหน้านั้นจะเป็นประโยชน์ขึ้นมาได้บ้าง นี่ก็เหมือนกัน ถ้าจิตมันสงบระงับขึ้นมา เห็นไหม แค่อจิตสงบระงับขึ้นมามันก็มีความสุขแล้ว ความสุขใจ สุขอื่นใดเท่ากับจิตสงบไม่มีนะ เพราะอะไร เพราะสิ่งที่ว่า เขาว่าจิตเขาเป็นสมาธิ จิตเขาที่ว่าว่างๆ ว่างๆ นั้นนะ อันนั้นเขาไม่มีรสชาติไง มันเหมือนกับตำราทางทฤษฎีเราศึกษามาเราก็เข้าใจได้ เราคาดหมายได้

แต่ถ้ามันเป็นตัวมันเอง เพราะตัวมันเอง เห็นไหม พอจิตสงบแล้วต้องมีกำลัง ความมีกำลังรสชาติของมันสะท้อนหัวใจ ถ้ามันสะท้อนหัวใจ เวลาคนที่จิตสงบแล้วส่วนใหญ่จะมาถามเลย นั่นมันคืออะไร นั่นมันไปเห็นแล้วนะ มันไปสัมผัสแล้วนะ มันยังไม่รู้ว่ามันคืออะไรเลย นั่นคืออะไร เพราะมันซ้อเท็จจริงใจ

แต่ถ้ามันเป็นความคิดของเรา เห็นไหม ใสๆ ทำไมมันใสๆ อย่างนั้น ใสๆ อย่างนั้น จิตมันต้องมีการเปลี่ยนแปลงของมัน มันถึงเห็นอาการอย่างนั้นได้ ถ้าเห็นอาการอย่างนั้นได้นะ การรักษาอย่างไร ใสๆ ไปเห็นว่าใสๆ แต่ทำไมมันถึงใสๆ ละ ใสๆ เพราะจิตมันเป็นอิสระ จิตมันไม่โดนกิเลสครอบงำ จิตมันไม่โดนอารมณ์ อารมณ์มันเสวยอารมณ์ มันเป็นอารมณ์ จิตไม่เสวย กำมือมันได้กำสิ่งใดมันก็รับรู้สิ่งนั้น นี่ก็เหมือนกัน เราทำจนมือมันปล่อยวางหมด ปล่อยวางหมด เรากำสิ่งใดอยู่เรารู้มัน มีความรู้สึก เราปล่อยหมดมันก็ต้องมีความรู้สึก มันว่าง มันปล่อยวาง แล้วมีสติสัมปชัญญะ มีสติสัมปชัญญะ เห็นไหม เนี่ยสัมมาสมาธิ

เพราะมือมันว่าง มันจะจับต้องสิ่งใดก็ได้ ถ้ามือมันไม่ว่าง มันจะไปหยิบอะไร เพราะมือมันกำกิเลสอยู่ มือมันกำอารมณ์อยู่ เสวยอารมณ์ๆ อารมณ์ไม่ใช่จิต มันเกิดจากจิต เพราะจิตมันเสวยอารมณ์มันถึงเป็นอารมณ์นั้น พุทโธก็เป็นอารมณ์ๆ หนึ่ง พุทธานุสสติ แต่พุทธานุสสติ เพื่อให้จิตว่าง ให้มือมันว่าง พอมือมันว่างขึ้นมา เห็นไหม มันมีสติปัญญา มันพยายามโน้มไปให้เห็นกาย ให้เห็นเวทนา ให้เห็นจิต เห็นธรรม ตามความเป็นจริง ถ้าตามความเป็นจริง ถ้ามันไปจับ เห็นไหม มือมันว่าง พอมันจับสิ่งใด พอจับแล้วเต็มไม้เต็มมือ จับแล้วมันพิจารณาของมันได้ ถ้ามันได้ เห็นไหม ยกขึ้นสู่วิปัสสนา ถ้ามีการกระทำเป็นขั้นเป็นตอน เห็นไหม จิตใจของคนที่มีมันต่ำต้อย มันต่ำต้อยมันเห็นแก่ตัว ทำสิ่งใด เห็นไหม นี่เวลามันเกิดตรรกะ เกิดความคิด เกิดจินตนาการขึ้นมา เป็นธรรมๆ จิตใจที่วุฒิภาวะมันอ่อนต้อย

ถ้าจิตใจที่มันมีคุณธรรมนะ เห็นสิ่งใดแล้วรู้สิ่งใดแล้วพิจารณา มันจริงหรือไม่จริง ถ้ามันจริง มันจริงทำไมมันไม่อยู่กับเรา มันจริงทำไมมันไม่เข้าใจ ถ้ามันไม่เข้าใจแสดงว่ามันไม่จริง ถ้ามันไม่จริง ไม่จริงทำอย่างไร ไม่จริงก็ต้องพิจารณาอีกสิ ไม่จริงมันก็ต้องพิจารณาให้มันแยกแยะ พิจารณาให้มันชัดเจนว่ามันจริงเพราะอะไร มันไม่จริงเพราะอะไร ถ้ามันเห็นโทษของมันนะ เห็นความผิดพลาดของตน นั่นแหละมันวิธีการแก้ไข

แต่ถ้ามันไม่เห็นความผิดของตน มันไม่เห็นว่ามันแล้วทำอะไรๆ ทำแล้วมันอยู่กับที่นั่นไง ทำแล้วทำอะไรถ้าไม่ใช่เป็นความจริง เห็นไหม ก็พิจารณาซ้ำเข้าไปสิ ถ้าพิจารณาซ้ำเข้าไป พอมันเห็นว่าอันนี้ไม่ใช่ ไม่ใช่มันวางขึ้นไป มันจะเหลืออะไร มันเหลือสิ่งที่วางแล้ว ตัวมันเป็นอิสระ มือที่วางแล้วมันว่าง มือที่วางมันจะจับสิ่งใด มันจะพิจารณาสิ่งใด มันทำของมันได้ ถ้ามันทำของมันได้มันก็พัฒนาของมันไปอีกขั้นหนึ่ง มันก็จับต้องไปอีกขั้นหนึ่ง ถ้าอีกขั้นหนึ่งมันทำแล้วทำอะไร การพิจารณาซ้ำแล้วซ้ำเล่า การพิจารณาซ้ำแล้วซ้ำเล่าคือการพยายามหาความบกพร่องของการกระทำของเราเอง

เวลาถามครูบาอาจารย์ ครูบาอาจารย์ท่านตอบได้หมด แล้วท่านตอบได้แล้วนะ ตอบได้เหมือนคนคอยแนะนำ แนะนำแล้วไอ้คนที่ฟังมันไม่เชื่อ หรือถ้ามันเชื่อ มันก็เชื่อโดยที่มันความเข้าใจภายนอก มันไม่ใช่ความเป็นปัจเจกตั้ง เป็นสันติภูมิลีโก เป็นกลางขึ้นกลางหัวใจ

แต่ในการพิจารณาแยกแยะของเรา เห็นไหม พิจารณาซ้ำ พิจารณาแยกแยะของเรา นี่คือการทำซ้ำ การทำซ้ำคือให้จิตมันพิจารณาของมันซ้ำ ถ้าซ้ำ ถ้ามันพิจารณาซ้ำทำบ่อยครั้งเข้า มันเห็นความบกพร่องของตน มันเห็นการกระทำที่ผิด ผิดเพราะอะไร สมาธิเบาบางไปบ้าง จะบอกว่าสมาธิเข้มข้นเกินไป น้อยองค์ที่จะเป็น แต่เป็น สมาธิเข้มข้นเกินไปมันใส ใสจนพิจารณา มันไม่เป็นไปตามที่ปรารถนา ถ้าสมาธิมันมีกำลังเกินไปมันก็ไม่มัชฌิมาปฏิปทา ไม่สมดุล ไม่พอดี เวลาอ่อนเกินไป ส่วนใหญ่มันจะอ่อนเกินไป

เหมือนนักกีฬา เหมือนเราทำงาน เราทำงานแต่สุขภาพเราไม่ดี แต่เราก็โหมทำงานสุขภาพเราไม่ดี แต่ทำงานไปแล้วงานเป็นยังไง และ จิตใจของคนที่ไม่มีการทำอะไรๆ ไปแล้วมีแต่ความเสียหาย ความเสียหายคืออะไร คือมีความผิดพลาด ความผิดพลาดมันมีแต่ความสงสัย ทำไปแล้วมันทำให้งานไม่ชัดเจนขึ้นมา แล้วมันจะชัดเจนขึ้นมาต้องทำอะไร ชัดเจนขึ้นมาวางหมดเลย กลับมาพุทโธ กลับมาพุทโธ กลับมาบริหารจิตใจให้แข็งแรงขึ้นมา ถ้ามันกลับมาที่ความสงบ พอมันสงบแล้วมันสดชื่น พอมันได้พักแล้วมันสดชื่นแจ่มใส พอมันสดชื่น ทำอะไร มันก็เป็นประโยชน์ขึ้นมา แต่ถ้ามันไม่สดชื่น เห็นไหม มันทำอะไรได้แล้วนี้ คนที่ไม่มีการพักทำอะไรได้แล้วก็ทำอยู่อย่างนั้นแหละ เพราะอะไร

จิตมันไม่เคยตายใจ ทำแล้วทำเล่า จากที่มันเป็นปัญญา ปัญญาคือการรอบรู้ในกองสังขาร ปัญญาในพุทธศาสนานะ ปัญญาคือรอบรู้ในกองสังขาร สังขารคือความคิดความปรุง ความแต่ง สิ่ง ความคิดความรู้สึกเรานี้สังขาร สังขารในชั้น ๕ ไม่ใช่สังขารร่างกาย แล้วถ้ามีปัญหาการรอบรู้ในกองสังขาร ปัญญาการรอบรู้ในความคิด ในการกระทำเราทั้งหมดเลย นี่ปัญญาการรอบรู้ ถ้ารอบรู้แล้วมันจะไปสงสัยอะไร

ถ้ารอบรู้ เห็นไหม เราพิจารณาของเรา แล้วเราวางของเรา แล้ววางของเราละ ถ้ามันจับกาย จับเวทนา จับจิต จับธรรม ได้ตามความเป็นจริง ถ้าจับได้ตามความเป็นจริง มันจับได้ พอจับได้มันอยากทำงาน เวลาฝึกหัดใช้ปัญญาๆ แล้ว ปัญญาที่มันออกก้าวเดินแล้ว พอถ้ามาบังคับให้มันสู่ความสงบ เวลามันออกจากความสงบแล้วมันพุ่งเข้างานเลย มันพิจารณาซ้ำทันทีเลย พิจารณาแล้วพิจารณาเล่า นี่มรรค เวลามรรคมันหมุน เห็นไหม เวลาปัญญามันหมุนๆ เวลาปัญญาที่มันยังไม่เกิดขึ้นมาเลย ปัญญา มันเกิดขึ้นมาเองไม่ได้

มีอยู่มาก บอกว่าทำความสงบของใจ เวลาจิตสงบเป็นสมาธิแล้วปัญญามันจะเกิดเอง ถ้าปัญญามันจะเกิดเอง ฤๅชีไพรในสมัยพุทธกาลมันเป็นพระอรหันต์กันไปหมดแล้ว เพราะ ฤๅชีไพรเขาก็ทำฌานสมาบัติได้ มันเกิดมาเองไม่ได้เพราะมันเป็นโลกุตระธรรม มันเป็นโลกุตระ ปัญญา ปัญญาที่รู้แจ้งโลก ปัญญาที่จะถอดถอน

ไอ้ปัญญาของเราเนี่ยมันสัญญาทั้งนั้น สิ่งที่เป็นสัญญานะ เราฝึกหัดใช้ปัญญาถ้าเราทำ ความสงบใจของเราได้ เห็นไหม เวลาจิตสงบแล้วเราฝึกหัดใช้ปัญญาของเรา นั้นนะเป็นปัญญา หลวงตาใช้คำว่าวิปัสสนาอ่อนๆ การฝึกหัดของเรามันเป็นวิปัสสนาอ่อนๆ เพราะอะไร เพราะ มันมีจิต มันมีจิต มันคิดขึ้นมาจากจิตใจ เพราะมันเกิดขึ้นมาจากจิต มันเป็นปัจจัยตั้ง เป็น สันติภูมิกะ มันเป็นอำนาจาสนาของจิตดวงนั้น จิตดวงใดก็แล้วแต่ ถ้ามันมีความรู้สึกนึกคิด ความรู้สึกนึกคิดเกิดจากจิต ถ้าเกิดจากจิต คิดสิ่งที่ดีมันก็เป็นบุญของจิตดวงนั้น ถ้าคิดเลวมันก็เป็นบาปอกุศลของจิตดวงนั้น

แล้วเวลาจิตมันทำความสงบใจเข้ามา พอใจสงบแล้วมันใช้ปัญญาพิจารณาในสติปัฏฐาน ๔ มันก็เป็นบุญกุศลของจิตดวงนั้น ถ้าจิตดวงนั้นพิจารณาไป เห็นไหม จิตดวงนั้นมันก็ได้ รับรู้ มันก็ซึมซับ ซึมซับให้จิตดวงนั้นฉลาดขึ้น พอจิตดวงนั้นฉลาดขึ้นพิจารณาเข้าไปมันก็เป็น ปัจจัยตั้ง เป็นสันติภูมิกะ เป็นมรรคของจิตดวงนั้น แต่จิตดวงนั้นมันมีกิเลส มันมีอวิชชา มีความไม่รู้เจือปนมา พอมีความไม่รู้เจือปนมา มันพิจารณาไป มันก็มีความไม่รู้ ความไม่รู้คือ การคิดเกินไป การคิดต่ำไป การคิดไม่เท่า นี้ไง มานะ ๙

ถ้ามันคิดเกินไป คิดน้อยไป คิดหย่อนยานไป คิดเข้มข้นเกินไป คำว่าเกินไปๆ เห็นไหม นี้คำว่าเกินไปๆ เนี่ยคือกิเลสมันทำให้บิดเบือน ความบิดเบือนของการใช้ปัญญา ถ้าฝึกหัดใช้ ปัญญา เห็นไหม พอใช้ปัญญาไป พอจิตมันใช้ปัญญาด้วยกำลังของสมาธิ ถ้ามีกำลังของสมาธิ มันก็เป็นปัญญาที่รอบรู้ในกองสังขาร ปัญญาที่รอบรู้ในความเห็นของตน แต่พอสมาธิกำลังมัน เบบางลงมันเป็นสัญญาแล้ว

สัญญาคือความจำเดิม มันเป็นความเคยชิน แต่ไม่มีกำลัง ถ้าเป็นความเคยชินก็ ความคิดเรานี้ไง ทุกคนอยากพ้นทุกข์ใหม่ ทุกคนอยากพ้นกิเลสใหม่ ทุกคนอยากหมดเลย ทุกคนอยากทำตามองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า บอกศึกษารู้แนวทางหรือเปล่า รู้ ทำได้หรือ เปล่า ไม่ได้ เพราะมันเป็นสัญญาใจ พอคิดไปๆ มันก็คิดซ้ำซ้อนอยู่อย่างนั้น ซ้ำซ้อนอยู่อย่าง นั้นนะ

นี่ใจ จิตใจของคนถ้ามันสูงส่ง จิตใจของคนถ้ามันสะอาด จิตใจของคนที่มีมันเป็นนักปราชญ์ ถ้ามันทบทวนแล้วมันจะเห็นความบกพร่องของเรา ถ้ามันเห็นความบกพร่องของเรา เห็นไหม แล้วครูบาอาจารย์ที่ท่านทำมาแล้ว ท่านผ่านอย่างนี้มาทั้งนั้น คนที่ปฏิบัติมามันต้องให้กิเลสมันเสื่อม ให้กิเลสมันพลิกแพลง จนมันเจ็บปวดเจ็บช้ำอยู่อย่างนั้น แล้วก็พลิกแพลง กว่าที่จะชนะกิเลสแต่ละชั้นๆ เข้ามา มันมีความละเอียด มีความรอบคอบ มันมีความรอบคอบภายในนะ

รอบคอบๆ ที่ไหน รอบคอบที่นั่งหลับตาอยู่นี้แล้วมันด้วยความละเอียดของเรา ด้วยความคุ้นเคยของเรา ด้วยการแสวงหาของเรา มันเห็นความบกพร่อง ถ้ามันเห็นข้อบกพร่องเห็นไหม นี่มีการกระทำทั้งนั้น นั่นนะ นี่ใจ สิ่งที่ว่าปฏิบัติซ้ำ ภาวนาซ้ำ พิจารณาแล้วพิจารณาเล่า เห็นไหม พิจารณาซ้ำแล้วซ้ำเล่าๆ มันพัฒนาขึ้นไป พัฒนาขึ้นไปตั้งแต่เห็นความบกพร่องถ้าพิจารณาตามความเป็นจริง

ตทั้งหมดาน การประหารกิเลสชั่วคราวๆ มันมหัศจรรย์นะ การปล่อยวางเป็นครั้งเป็นคราว แต่การปล่อยวางเป็นครั้งเป็นคราว เขาเรียกตทั้งหมดาน ในการประพฤติปฏิบัติ ในการศึกษาของเรา สัพเพ ธัมมา อนัตตา นี้ใช่ ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนเด็ดขาดเลย สัพเพ ธัมมา อนัตตา ธรรมทั้งหลายต้องเป็นอนัตตา ในการกระทำของเราขอให้มันเห็นจริงเถิด

ถ้าเห็นจริงขึ้นมาพิจารณาซ้ำแล้วซ้ำเล่าๆ เวลามันขาดนะ มันจะเป็นอนัตตาไปได้ อย่างไม่ มันอกุปปธรรม เวลาสิ้นสุดกระบวนการของมัน มันจบ สิ้นสุดกระบวนการของมัน เหลืออะไร สิ้นสุดกระบวนการของมัน เห็นไหม เวลาพิจารณาซ้ำแล้วซ้ำเล่าๆ เวลามันปล่อยปล่อยชั่วคราวๆ คำว่าชั่วคราวคือมีความสงสัยอยู่ในกำบังของใจ จะปล่อยวางขนาดไหนก็สงสัย จะปล่อยวางขนาดไหนก็ไม่จบ มันเอ๊ะ! เอ๊ะ! อยู่อย่างนั้น ถ้าพิจารณาไปแล้วมันปล่อยวาง สดชื่นแจ่มใส แต่ แต่ลึกๆ แล้วมันอื้อๆ อยู่นะ พิจารณาซ้ำไปๆ พิจารณาแล้ว พิจารณาซ้ำไป พอมันพิจารณาไปแล้ว มันใช้กำลังไปแล้ว ก็ต้องกลับมาทำความสงบ กลับมาทำเพื่อให้มันสดชื่นแจ่มใสขึ้นมา

พอสดชื่นแจ่มใสขึ้นมาแล้วปล่อยไป ไปแล้ว ปล่อยไปไปหมายความว่าถ้าใครเห็นสติปัฏฐาน ๔ ตามความเป็นจริง ถ้าเห็นสติปัฏฐาน ๔ ตามความเป็นจริงแล้วฝึกหัดแล้ว แนวทางเห็นไหม นี่แนวทาง จิตที่มันเคยทำ คนเคยทำงาน เห็นไหม งานที่เราเคยทำ งานที่เราทำ เก็บหอมรอมริบเราก็ได้ทำ เราทำการซื้อขายแลกเปลี่ยนให้เป็นผลกำไรมา เราก็เคยทำ เราเคยทำ

มาทั้งนั้น ถ้าเราเคยทำไปแล้วแต่มันยังไม่สิ้นสุดกระบวนการของมัน ไม่สิ้นสุดกระบวนการของมัน เราทำซ้ำของเรา เห็นใหม่ ทำซ้ำ พิจารณาซ้ำแล้วซ้ำเล่าๆ นี่ไง ถ้าจิตใจมันสูงส่งมันสูงส่งอย่างนี้

ถ้าจิตใจมันต่ำทราม ต่ำต้อย เห็นใหม่ มันคิดโดยกิเลสใจ เราทำแล้ว จบแล้ว ดีแล้ว ดีอะไร ดีกิเลสหัวอยู่ใจ ดีกิเลสมันเหยียบหัวอยู่นั้น ยอมจำนนอยู่กับมัน มันจะดีตรงไหน การประพฤติปฏิบัติขึ้นมาต้องข้ามพ้นมันไป เห็นใหม่ เวลาทำลายก็ทำลายทั้งดีและชั่ว ความดีๆ ทำปฏิบัตินี้เป็นความดีใหม่ อदनอนผ่อนอาหารเป็นความดีใหม่ ยิ่งกว่าความดีอีก แล้วได้อะไรต่อ ดีกับชั่ว ทำดีๆ เตียวพอมันไม่ได้ตั้งใจมันก็ไปทำชั่ว พอทำชั่วถึงที่สุดแล้วมันไปไม่รอดขึ้นมาแล้วก็จะมาทำดี แล้วทำดี

ถ้ามันเป็นความชั่ว ความชั่ว เห็นใหม่ ทุกกฎเป็นความชั่ว ถ้าเป็นอาบัติทุกกฎ อาบัติเล็กน้อยมันก็เป็นความชั่วแต่มันยังแก้ไขได้นะ ถ้าถึงที่สุดแล้วตอลยอดถ้วนแล้วจบ ตอลยอดถ้วนขึ้นไปมันจบโดยข้อเท็จจริง ไม่ต้องเอาวินัยข้อไหนมาเป็นที่ตัด ไม่ต้องเอาสิ่งใดมาเป็นการพิสูจน์ มันยอดถ้วนในหัวใจนั้นนะ ถ้ามันชั่วขนาดนั้น แล้วมันทำดี เห็นใหม่ นี่ไง ถ้ามันสูงมันต่ำ มันสูงมันต่ำอยู่ที่หัวใจของเราละ

เวลาปฏิบัติ เห็นใหม่ ทางโลกเขามันมีสูงมีต่ำ มาตรฐานของมันมี นี่ก็เหมือนกัน หัวใจของคน หัวใจของคนถ้ามันดีขึ้นมา มันทำความดีขึ้นไปมันจะสูงส่งขึ้นมา แต่ถ้ากิเลสมันครอบงำขึ้นมาแล้วน้อยเนื้อต่ำใจ ทำสิ่งใดแล้วมันจะเหยียบย่ำให้มันต่ำทรามไปเรื่อยๆ มันคิดของมันไปอย่างนั้น คิดแล้วคิดเล่า ย้ำคิดย้ำทำจนเป็นจริตเป็นนิสัย แต่คนจะคิดแต่ใฝ่ดี ๆ นะ ใฝ่ดีนะดีในใจของเรา ไม่ต้องไปเปรียบเทียบกับใคร ไม่ต้องไปคัดแยกกับใคร มันเป็นเรื่องของเราทั้งนั้น

เวลาครูบาอาจารย์ท่านสอน เห็นใหม่ ใครจะทำดีทำชั่วเรื่องของเขา มันเรื่องของเขานะ ธรรมชาติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกชีวิตเราชีวิตเดียว การเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะทุกภพทุกชาติ ชاکศพของเราเอามากองไว้มากกว่าโลกนี้อีก การเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะของเรา ของจิตดวงหนึ่ง แต่ละภพแต่ละชาติ ชาตินี้ก็ศพหนึ่ง ชาติที่แล้วก็ศพหนึ่ง ชาติหนึ่งก็ศพหนึ่ง เห็นใหม่ เกิดเป็นไก่อเป็นนกก็ศพหนึ่งๆ เก็บซับซ้อนไว้มากกว่าโลกนี้ นี่ไง เราเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะมาขนาดนี้ เรายังต้องไปละล้าละลังไปวิตกกังวลกับเรื่องของใคร เรื่องของใครของเขาเราวิตกกังวลไปได้อะไร

แต่ถ้าเป็นจริง ๆ มันต้องปฏิบัติตรงนี้ มันต้องหาเวลาของเราไป สัปายะ ๔ สถานที่ เป็นสัปายะ อาหารเป็นสัปายะ หมู่คณะเป็นสัปายะ แล้วเราประพฤติปฏิบัติของเราขึ้นมา นี้ไง ถ้ามันเป็นความจริงมันเป็นความจริงตรงนี้ ถ้ามันเป็นความจริงตรงนี้ มันทำขึ้นมาตรงนี้ แล้ว มันทำขึ้นมา ความเป็นไปในสังคม ความเป็นไปในสงฆ์ เบาแล้ว ไม่ติดเราเสียอย่างหนึ่ง คือเราไม่อาฆาตมาดร้าย เราไม่ผูกเจ็บใครทั้งสิ้น เราไม่เก็บเรื่องสิ่งใดมาสะสมในใจ

สิ่งที่มันเกิดขึ้น กรรมของสัตว์นะ มันคงมีเวรมีกรรมต่อกัน มันถึงได้มาพบกัน มันต้องมีเวรมีกรรมต่อกัน ไม่มีเวรมีกรรมต่อกันเรามาพบกันอย่างไร นี่ผลของวิญญูะ ๆ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกเหมือนสวะ ดูลิ น้ำท่วม ขยะ ใครก็ทิ้ง ๆ แล้วมันไปสุ่มกันอยู่ที่หน้าเขื่อนนั่นนะ ขยะของใครบ้าง คนโน้นก็ทิ้ง คนนี้ก็ทิ้ง นี่ก็เหมือนกัน ชีวิตเราก็อย่างนั้น ภพชาติหนึ่ง ๆ เหมือนสวะชิ้นหนึ่ง แล้วก็ให้น้ำมันพัดไป แล้วถึงเวลาแล้ว ถึงเวลาแล้วถ้าจิตใจมันต่ำทรามมันก็จะไปอาฆาตมาดร้าย อาฆาตมาดร้ายขยะ มันก็เป็นภพชาติหนึ่งเหมือนกัน เขาก็ภพชาติหนึ่งเหมือนกัน เราก็ภพชาติหนึ่งเหมือนกัน แล้วมาพบกัน

ถ้าจิตใจของเรามีวิญญูะ ถ้าจิตใจมันมีคุณธรรมน้อยนะ มันเรื่องของเขา ไม่ใช่เรื่องอะไรของเราหรอก มันเรื่องของเขา แล้วทำอะไรไดนะเวรกรรมทั้งนั้น กรรมคือการกระทำ ทำดี ทำชั่ว ทำแล้วมีผลทั้งนั้น ทำแล้วมีผลหมด ความลับไม่มีในโลก มันเป็นคนคิด มันเป็นคนทำ มันทำแล้วจะโทษใคร ก็เลสมันร้ายอย่างนี้ อยากกระทำ อยากดั่ง อยากใหญ่ อยากกระทำ ทำเสร็จแล้วจิตเราเป็นผู้รับ ก็เลสมันคิดของมัน เพราะกิเลสมันเกิดจากจิต ทำเสร็จแล้วมันก็สบายใจ นอนกระดิกเท้า แต่ภพชาติสิ จิตนี้ต้องเวียนว่ายตายเกิดในวิญญูะ กรรมชั่วทำให้เกิดต่ำต้อย ทำให้เกิดเจ็บช้ำน้ำใจ แล้วใครทำ ก็เราทำ เพราะเราไม่รู้เท่าทันกิเลสไป

แต่ถ้าจิตใจสูงส่ง เห็นไหม พระโพธิสัตว์ ๆ สละชีวิต สละมาทุกภพทุกชาติ ทำดีทั้งนั้น แต่ แต่ทางโลกมองแล้ว โอโฮ ขาดทุน ทำแล้วไม่เห็นได้อะไรเลย ได้ ได้อ่านาจวาสนาบารมี ได้ ปัญญา ได้สติปัญญาอันนี้ เราทำมันลงที่ใจหมด นี่ทำดี จิตใจที่สูงทำแต่สิ่งที่ดีงาม ผลของมัน ทำให้ใจดวงนั้นพร้อมใจ

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาเกิดเป็นเจ้าชายสิทธัตถะ “เราจะเกิดชาตินี้เป็นชาติสุดท้าย” ทั้ง ๆ ที่เพิ่งเกิดเป็นราชกุมาร ยังไม่ได้ประพฤติปฏิบัติ ยังไม่ได้เป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่ด้วยอำนาจวาสนา ด้วยอำนาจวาสนาด้วยการสร้างคุณงามความดีมาเต็มเต็มแล้วจะเกิดชาตินี้เป็นชาติสุดท้าย ฉะนั้น ด้วยเวรด้วยกรรม ถึงจะทำให้ถึงที่สุดแล้วเจ้าชาย

ลืมหัดต้องได้ออกบวช ออกไปคันคว่ำอีก ๖ ปี จนถึงที่สุดแล้วองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้เองโดยชอบ ด้วยความชอบธรรมด้วยมรรคด้วยผลในหัวใจนั้น

แต่ในลัทธิศาสนาต่างๆ สมัยองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามีอยู่มากมาย เขาก็ปฏิญาณตนว่าเป็นศาสดาทั้งนั้น แต่ไม่ชอบ ไม่ชอบคือมันไม่จริง เพราะไม่ชอบมันถึงไม่สิ้นภพสิ้นชาติ เพราะไม่ชอบมันถึงไม่ได้ล้างกิเลสตามความเป็นจริง แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้เองโดยชอบ ด้วยความชอบธรรมเิง

ถ้าเป็นสมาธิ เราประพฤติปฏิบัติขึ้นมา ถ้าเป็นสมาธิก็ให้เป็นสมาธิโดยชอบ ถ้าเป็นปัญญา ก็ให้เป็นปัญญาโดยชอบ แต่ แต่ในการก้าวเดิน การประพฤติปฏิบัติมันมีกิเลสเข้ามาเสี้ยน มีกิเลสเข้ามาคอยปลุกปั่นให้เราผิดพลาด การผิดพลาดเราต้องมีสติปัญญาแก้ไข ดัดแปลง แล้วพยายามพัฒนา การปฏิบัติคือต้องพัฒนา การกระทำพัฒนาทำซ้ำๆ พัฒนาให้มันดีขึ้น พัฒนาให้มันชัดเจนขึ้น พัฒนาขึ้น เวลามันสมุจเฉทปหาน เห็นไหม มรรคสามัคคี ความสมดุล มรรค ๘ มันสมดุลพอดีของมัน ความสมดุลอันนั้นนี่มรรคสามัคคี นี่ไง มีชฌิมปฏิบัติทางสายกลางมันสายกลางอย่างนี้ สายกลางจากการมูมานะปากบ่น ทำแล้วมันสมดุลพอดีนั้นคือสายกลาง คือความพอดี

แต่ถ้าไม่พอดีก็ไม่ชอบธรรมเิง ปฏิบัติโดยไม่ชอบเิง มันไม่ชอบธรรมมันก็ไม่เกิดเป็นความจริงเิง ถ้ามันชอบธรรมขึ้นมามันจะเป็นความจริงขึ้นกลางหัวใจนี้เิง ถ้ากลางหัวใจนี้ปฏิบัติอย่างนี้เพื่อประโยชน์กับเรา เห็นไหม เราเป็นนักรบนะ รบกับกิเลส รบกับความทุกข์ ความยาก หากกิเลสให้เจอแล้วรบกับมัน รบกับมันด้วยความมูมานะของเรา เป็นประโยชน์กับเรา เพื่อประโยชน์กับเรา เอิวัง